

Gençlik Dönemi Özellikleri ve Genç Anne-Baba İletişimi*

Characteristics in Adolescence and Communication Between the Youngsters and Their Parents

Fatma Alisinanoğlu
Gazi Üniversitesi

Giriş

Ergenlik dönemi puberte ile başlayan ve kimliğin kazanılması ile sonlanan çocuklukla genç yetişkinlik arasında bir dönemdir. 12-22 yaşlar arası kapsayan fiziksel, psikolojik ve sosyal bir gelişme ve olgunlaşma sürecidir. Aslında erinlik ve ergenlik dönemlerinin başlangıcı ve bitişi konusunda kesin bir zaman vermek oldukça güçtür. Çünkü bu dönemdeki gelişim cinsiyet, beslenme, coğrafi etkiler ve sosyo-ekonomik düzey gibi birçok etkenden etkilenmektedir. Fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarında hızla değişimler nedeniyle bu dönem "fırtına ve stres" dönemi olarak da tanımlanmaktadır. Gelişim dönemlerinin tümünde olduğu gibi, gençlik döneminde de bireysel farklılıklar önemli olmaktadır. Gençlik döneminin rahat atlatılabilmesi, bu dönemin sorunlarıyla baş edebilme birçok faktöre bağlıdır. Bunlardan en önemlisi gencin içinde yaşadığı ailedeki iletişim ve anne babanın gence yaklaşımıdır.

Gençlik Dönemi Özellikleri

Erinlik cinsiyet yeteneklerinin kazanıldığı dönemdir. Ortalama olarak kızlarda 12-13, erkeklerde 13-14 yaşlarında başlayan bu dönemde fiziksel gelişme ve değişim oldukça hızlıdır. Erinlik döneminin hemen arkasından gelen ergenlik dönemi kızlarda yaklaşık olarak 18, erkeklerde ise 21 yaşına kadar sürmektedir. Boy ve kilo artışının yanı sıra bu dönemde iç organlar ve iskelet hızla büyümekte, kas dokusu gelişmekte ve yağ dokusu artmaktadır. Önce el ve ayakların büyümesi hızlanmakta, sonra önkol ve bacaklar daha sonra üstkol ve uluklar uzamaktadır. Bu nedenle bu dönemde çok

fazla "sakarlık"lar görülmektedir. Uzunlamasına büyülmeyi, enine büyümenin hızlanması izlenmektedir. Kalçalar, omuzlar ve göğüs kemikleri genişlemektedir. Yüz kemikleri hızla büyümekte, çene uzamakta, burun büyümekte ve profil düzleşmektedir.

Fizyolojik yapıda görülen değişimler örtülü dönemde sakin kalan dürtülerin, yeniden canlanmasına neden olmaktadır. Bu yüzden özellikle cinsel dürtülerden kaynaklanan çatışmalar tekrar ortaya çıkabilmektedir. Cinsel hayaller kurma, güvensizlik duyguları ve bazı toplumsal sorunlardan kaynaklanan kendi kendine cinsel doyum sağlama eğilimleri görülebilmektedir.

Gençler kendisinde oluşan değişikliklerin nedenini anlamak ve bunları tanımak istemektedirler. Kendileri için ilgi duydukları gibi, dünya ve toplum için de büyük ilgi duymaktadırlar. Gencin duygusal dünyasında bazı çelişkiler görülmektedir. Yalnızlıktan haz duyan genç bir gruba üye olmayı da istemektedir, yetişkinlerden bağımsızlaşmayı isterken diğer yandan yetişkinlere ihtiyaç duymaktadır, endişe ve umutsuzluğa karşın geleceğe coşkuyla yönelmektedir. Kimlik kazanma hayat boyu devam eden bir süreç olmakla beraber bu dönemde daha çok önem kazanmaktadır ve genç daimi bir kimlik kazanma çabası içine girmektedir. Bu dönemde "ben kimim" sorusuna cevap aramakta ayrıca meslek seçimi, karşı cinsle duyulan ilgi gibi çeşitli problemlerle karşı karşıya kalınmaktadır.

Bu dönemi başarıyla atlatan kişiler kimlik duygusu edinebilmekte, başarıyla atlatamayanlar ise rol karmaşasına düşmektedirler. Bu dönemde arkadaş grubuna yönelen genç, arkadaşlarında da kendi bedenindeki değişikliklerin olup olmadığını araştırmaktadır.

Gençler bu dönemde yetişkinler gibi düşünebilme özelliklerini kazanmakta ve soyut düşünebilmeye başlanmaktadır. Zihinden işlemler yapabilmekte, hipotezler geliştirebilmektedirler. Genç herkesin ona baktığını, onu izlediğini düşünmektedir. Bu "ergen benmerkezci-

* 4 Mayıs 2001 tarihinde TED Kayseri Koleji "Ailede İletişim ve Gençlik Sorunları" konulu Eğitim Sohbet Toplantısında sunulmuştur.
Doç. Dr. Fatma Alisinanoğlu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Okulöncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı.

liği”dir. Ergen benmerkezciliği çocuk benmerkezciliğinden farklıdır. Çünkü genç başkalarının perspektifini alabilmeye başlamıştır.

Bu dönemde gencin her iki cinsiyetteki akranlarıyla olgun ilişkiler kurabilmesi, cinsel rolünü gerçekleştirebilmesi, bedensel özelliklerini kabullenmesi, yetişkinlerden duygusal bağımsızlığı gerçekleştirebilmesi, ideal eş kavramını geliştirmesi, sosyal sorumluluklar alması ve bir mesleğe hazırlanması gerekmektedir.

Genç Anne – Baba İletişimi

Gençlerin kendileriyle ve başkalarıyla ilgili düşüncelerine, düşünme, karar verme, sorumluluk alma ve yaşamlarını denetleme gibi yeteneklerini algılayışlarına anne-babalarının yaklaşımının etkisi büyük olmaktadır.

Kendilerini mutlu ve değerli hissedene, sorumluluklarını bilen, birbirine güven duyan bireylerden oluşmuş sağlıklı aile ortamlarında gençlerin hızlı değişimlere ayak uydurmaları, kendilerini kabul etmeleri ve kimlik kazanmaları başarılı bir şekilde gerçekleşebilmektedir.

Anne – babaların gençlik dönemindeki çocuklarıyla iyi bir iletişim kurabilmeleri için öncelikle kendi aralarındaki iletişimin sağlıklı olması gerekmektedir. Daha sonra gençlik döneminin özelliklerini bilmeleri ve çocuklarında meydana gelen değişimlerin normal olduğunu kabul etmeleri gerekmektedir.

Çocuklarına yaklaşımında anne-babanın tutumları arasında tutarlılık olmalıdır

Gençlik döneminde çocuk vücutu yetişkin vücutuna dönüşürken, çocuk rollerinin de yetişkin rollerine dönüşmesi beklenmektedir. Ancak genç kimliğini kazanırken birçok sorumluluğu üstlenmesi ve birçok problemi de çözmesi gerekmektedir. Bu kimlik krizi yaşanırken anne-babaların bazen “Sen daha çocuksun, bu konuda fikrini sormadık”, bazen de “Kocaman insanın sorumluluklarını yerine getir” gibi çelişkili yaklaşımları gencin kimliğini kazanmasında işini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle anne-babaların sabırlı olmaları ve çocuklarına bir birey olarak davranmaları gerekmektedir.

Akran gruplarına yönelmenin arttığı bu dönemde bir grubun üyesi olmak, üyesi olduğu grubun giyim, yaşayış ve konuşma tarzını benimsemek çok önemlidir. Bu kendilerini topluma kabul ettirmenin bir yoludur. Eğer genç anne – babası tarafından aşırı baskılı, tutarsız bir tutuma maruz kalırsa, akran grubuna yönelme iyice artmaktadır.

Bu dönemde aynanın karşısında geçirilen zaman artmakta, yüzdeki bir sivilce birçok toplumsal olaydan

çok daha önemli hale gelebilmektedir. Sanat dallarına (resim, müzik, öykü vb.) ilgi artmakta, kendini tanımanın bir yolu olarak kullanılmaktadır.

Bir yandan bağımsız olma isteği, diğer yandan ailenin desteğine duyulan ihtiyaç, bir yandan yalnız kalma isteği, diğer yandan bir grup içinde olma isteği, toplumsal sorunlarla yakından ilgilenirken topluma isyan etme arzusu gibi duygusal kararsızlıklar gençlerin öfkeli olmasına yol açabilmektedir. Anne-babaların çocuklarında gözlemedikleri öfkenin normal bir gelişim dönemi özelliği olduğunu kabul etmeleri gerekmektedir. Öfke patlamasının olduğu durumlarda paniğe kapılmadan, öfkeye öfkeyle karşılık vermeden, genci dikkatle dinlemek gerekmektedir. Şikayetlerinin ve isteklerinin anlamını keşfetmeye çalışmak gencin hangi konularda haklı, hangi konularda mantıksız olduklarını anlamaya çalışmak gerekmektedir. Daha sonra anne – babalar kendi duygularını gence anlatıp, evdeki kuralları hep beraber gözden geçirebilmelidirler.

Anne-babaların çocuklarını koşulsuz sevmeleri gerekmektedir. Gencin davranışlarını konuşmak yerine, kişiliğine yönelik etiketlemelerde bulunma, genci reddetme, akranlarıyla kıyaslama, anne – baba-nın kendi gençlik dönemiyle kıyaslama iletişimi engelleyen ve gencin kişiliğini olumsuz yönde etkileyen tutumlardır.

Gençlerle iletişimde mini konferanslar, ahlak dersleri verme, tavsiyelerde bulunma veya abartılı duygusallık gösterileri yerine, dinlemek, onun ne hissettiğini anlamaya çalışmak önemlidir.

Gençlerin sorumluluklarını bilen bireyler olmalarının yolu onlara sorumluluklar vermek ve onlara güvenmektir. Dürtüst bireyler olabilmeleri için öncelikle anne – babaların dürtüst davranmaları gerekmektedir.

Gençlerin güçlü yanları ve olumlu özellikleri üzerinde odaklanmak gerekmektedir. Dağınıklık, sorumsuzluk vb. gibi olumsuz davranışları sürekli hatırlatmak, o davranışı ortadan kaldırmamakta daha da yerleşmesine neden olmaktadır. Olumlu özellikler üzerinde yoğunlaşmak olumlu özelliklerin güçlenmesini ve gelişmesini sağlayabilmektedir.

Gençlerle anne-babaları arasındaki çatışmaların birbirlerini yanlış algılamalarından ve iletişim eksikliğinden kaynaklandığını düşündürsek, ebeveynlerin göstereceği ilgi, sevgi ve anlayışlı bir yaklaşım çatışmayı yumuşatabilir ve barış içinde yaşanabilir. Gençlerin evdeki kararlarda söz hakkı olduğu, bazı sorumlulukları taşıyabileceği unutulmamalı, onun kendi kimliğini kanıtlanmasına ve özerkliğini denemesine fırsatlar verilmelidir.